

บทที่ 6

การวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ (Social Work Research)

ความหมาย

คำว่า “วิจัย” หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริง หรือรวบรวมข้อมูลเพื่อหาความรู้เพิ่มขึ้น หรือเป็นการตอบคำถามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยวิธีอย่างมีระเบียบแบบแผน และมีเหตุผล ตามหลักการของวิทยาศาสตร์ (Scientific Method)

การวิจัยที่ปฏิบัติกันอยู่มี 2 ประเภท คือ การวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ และการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ การวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ เป็นการศึกษาค้นคว้าเรื่องของวัตถุธรรม สิ่งที่จับต้องได้ จึงมีกฎเกณฑ์แน่นอน ส่วนการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ เป็นการศึกษา ค้นคว้าในเรื่องของนามธรรม เช่น วิจัยเกี่ยวกับสาเหตุปัญหายาเสพติด, วิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในสังคม เป็นต้น จึงเป็นเรื่องลำบากกว่าการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เพราะการวิจัยทางสังคมศาสตร์หากกฎเกณฑ์ที่ตายตัวไม่ได้ในเรื่องของความคงที่ และการทำนายคาดการณ์ล่วงหน้า

ประโยชน์ของการวิจัย (พ.ต.ต.สุวรรณ สุวรรณเวช, 2518, หน้า 7)

1. ส่งเสริมความรู้ในด้านวิชาการต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะการวิจัยจะทำให้มีการค้นคว้าหาความรู้ใหม่เพิ่มเติม ทำให้วิทยาการเจริญขึ้นทั้งแก่ตัวผู้ทำการวิจัยและผู้ใช้ออกสารวิจัยนั้น ตลอดจนผู้ที่ทำการวิจัยต่อไปด้วย
2. นำความรู้ที่วิจัยได้ไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติโดยตรง ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ตามความจำเป็นที่ทำการวิจัยนั้น
3. สามารถอาศัยความรู้ที่วิจัยได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา และวินิจฉัยสั่งการ
4. ทำให้รู้ข้อบกพร่อง และวิธีแก้ไขในงานต่าง ๆ ที่ทำการวิจัยนั้น

ประเภทของการวิจัยหรือลักษณะของการวิจัย

ประเภทหรือลักษณะของการวิจัย สามารถแยกพิจารณาได้ 3 ทางด้วยกัน คือ

1. พิจารณาตามลักษณะของการวิจัย ซึ่งมี 2 ประเภท คือ วิทยาศาสตร์ และสังคม-

ศาสตร์

2. พิจารณาตามลักษณะวัตถุประสงค์ของการนำผลการวิจัยไปใช้ ซึ่งมี 2 แบบ คือการวิจัยเบื้องต้น และการวิจัยประยุกต์ การวิจัยเบื้องต้นมีลักษณะเป็นการวิจัยที่บริสุทธิ์ (Pure Research) คือหวังให้ความรู้ด้านนั้น ๆ เพิ่มพูนขึ้น โดยไม่ได้สนใจว่าจะมีใครนำผลการวิจัยไปใช้หรือไม่ ส่วนการวิจัยประยุกต์เป็นการหาข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3. พิจารณาตามแหล่งและวิธีการสำรวจข้อมูล ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ การวิจัยจากเอกสาร และการวิจัยสนาม โดยการวิจัยจากเอกสารอาศัยข้อมูลจากเอกสารที่ผู้อื่นได้ทำไว้แล้ว ส่วนการวิจัยสนาม จะได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สงแบบสอบถาม สังเกต ศึกษาเฉพาะราย

การวิจัยในงานสังคมสงเคราะห์

งานสังคมสงเคราะห์ เป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่น่าเอาความรู้ทางด้านการวิจัยมาประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการบริหารงานและจัดบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้รู้ถึงความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของบุคคล กลุ่ม ชุมชน นำไปสู่การจัดบริการสนองตอบได้ถูกต้องตามเป้าหมาย

การวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาสังคม ส่งเสริมการจัดสวัสดิการ อาศัยเทคนิค วิธีการที่คล้ายกันกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ จะแตกต่างกันก็ตรงจุดมุ่งหมาย จุดมุ่งหมายของการวิจัยทางสังคมสงเคราะห์คือนำผลการวิจัยไปช่วยให้นักบริหารหรือผู้ปฏิบัติงาน ได้ทำการตัดสินใจเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง ไม่ใช่ทำการทดสอบความรู้หรือหาความรู้เพิ่มเติมให้กว้างขวางออกไปเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยทางสังคมสงเคราะห์จึงเป็นการวิจัยเพื่อดำเนินงาน (เทวี รัชตานนท์ และ พรศิริ ชาติยานนท์, 2516, หน้า 102) การวิจัยทางสังคมสงเคราะห์มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายสังคม และการบริหารงาน เพราะก่อนที่จะร่างนโยบายได้ด้วยดีจำเป็นต้องอาศัยผลของการวิจัย

ประโยชน์ของการวิจัยสังคมสงเคราะห์ (Friedlander & Apte, 1974. p.190)

1. วัดดูความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน แล้วดำเนินจัดบริการสนองความต้องการในเรื่องนั้น ๆ
2. เป็นการตรวจสอบดูว่าบริการที่จัดให้มีอยู่แล้วถูกต้องหรือควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

3. เป็นการทดสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานในด้านนี้
4. เป็นการทดสอบประสิทธิภาพในการใช้เทคนิคเฉพาะด้านในงานสังคมสงเคราะห์
5. เป็นการพัฒนาระเบียบวิธีวิจัยในงานสังคมสงเคราะห์

ในปัจจุบันองค์การสังคมสงเคราะห์ทั้งหลายที่ดำเนินงานโดยรัฐบาลและเอกชนต่าง ๆ สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน เป็นการสำรวจหาความต้องการด้านสังคมของประชากร หาวิธีที่จะให้ความต้องการนั้นได้รับการสนองตอบ เช่น ในสหรัฐอเมริกาได้มีโครงการสำรวจทางสังคมที่สำคัญโดยเริ่มที่ Pittsburgh มีผู้นำคือ Pual U. Kellogg เมื่อปี 1909 ได้รับการอุดหนุนเงินทุนโดยมูลนิธิ Rusell Sage Foundation ซึ่งศึกษาหาข้อมูลในเรื่องสุขภาพ, ที่อยู่อาศัย, โภชนาการ เป็นต้น

กระบวนการของการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Friedlander & Apte, 1974, pp. 193-194)

1. การเลือกปัญหาในการวิจัย จะเลือกปัญหาใดนั้นก็พิจารณาจากประสบการณ์และข้อมูลการปฏิบัติงานในอดีต ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน จุดประสงค์ในการวิจัยก็เพื่อหาความกระจ่างเกี่ยวกับปัญหานั้นโดยอาศัยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางสังคมต่าง ๆ มาวิเคราะห์

2. การกำหนดสมมติฐาน หลังจากเลือกปัญหาที่สนใจจะวิจัยแล้ว ก็มากำหนดสมมติฐานแห่งปัญหา เพื่อเป็นแนวทางที่จะทำการค้นคว้าหาข้อมูลและวิเคราะห์การตั้งสมมติฐานนั้นจะช่วยให้ผู้วิจัยรู้แนวทางของการวิจัยว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป เป็นการกำหนดปัญหาย่อย ๆ ซึ่งซับซ้อนประกอบกันเป็นปัญหาใหญ่ เช่น การวิจัยเรื่องการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มในศูนย์เยาวชน การกำหนดสมมติฐานอาจทำได้ดังนี้ คือ ความสำเร็จของศูนย์เยาวชนมีความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่งบประมาณและเครื่องมือเครื่องใช้หรือไม่ ความสำเร็จของศูนย์เยาวชนมีความสัมพันธ์กับความเข้าใจและความสมัครใจของเยาวชนที่มาใช้บริการของศูนย์หรือไม่ เป็นต้น แต่การวิจัยทุกเรื่องก็ไม่จำเป็นต้องมีสมมติฐานเสมอไป เพราะอาจเป็นการวิจัยเพื่อสำรวจข้อมูลเท่านั้น

3. สร้างแบบในการวิจัย (Research Design) ให้เหมาะสมเพื่อที่จะทดสอบความเชื่อถือได้ของสมมติฐาน เป็นการวางแผนการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบข้อสงสัยที่กำหนดไว้พิจารณาดูว่าจะศึกษากลุ่มประชากรใด มีจำนวนเท่าไร เช่น การวิจัย เรื่องการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มในศูนย์เยาวชน สามารถกำหนดกลุ่มที่จะศึกษาโดยใช้กลุ่มนักสังคมสงเคราะห์ และกลุ่มเยาวชนที่มาใช้บริการ เป็นต้น ขั้นตอนนี้จะรวมถึงการกำหนดวิธีที่จะรวบรวมข้อมูล

4. การหาข้อมูล ซึ่งจะได้โดยการสังเกต สัมภาษณ์ และออกแบบสอบถาม
5. วิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาได้แล้ว ก็จะนำมาวิเคราะห์หาค่าอะไรบางอย่างที่สนับสนุนหรือลบล้างสมมติฐานที่ตั้งไว้
6. ตีความและประเมินผลในสิ่งที่ค้นพบและสรุปความรวมทั้งรายงานผลด้วย พิจารณาว่าสิ่งที่ได้นั้นให้คำตอบที่เชื่อถือได้แก่ปัญหา หรือไม่ก็ใช้เป็นความรู้พื้นฐานซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

การวิจัยทางสังคมสงเคราะห์เป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์และเป็นส่วนสำคัญขององค์การ สมาคม มูลนิธิที่ให้บริการด้านนี้ เพราะก่อให้เกิดการปรับปรุงวิธีการและเทคนิคในการปฏิบัติงาน แต่เดิมนั้นผู้ที่ทำการวิจัยในงานสังคมสงเคราะห์ก็คือ ผู้ที่อยู่ในวงการวิจัยทั่วไป มิได้เป็นนักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพ แต่ในภายหลังนักวิชาชีพสังคมสงเคราะห์ได้ให้ความสนใจศึกษาโดยเฉพาะ นำเอาความรู้ทางด้านการวิจัยมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานและบริการขององค์การสังคมสงเคราะห์ กลุ่มนักวิจัยสังคมสงเคราะห์ในสหรัฐอเมริกาได้รวมกันจัดตั้งขึ้นเมื่อประมาณ ค.ศ.1949 และเป็นกลุ่มที่มีส่วนสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งชาติขึ้น

สาระในงานสังคมสงเคราะห์ที่ควรทำการวิจัย

เนื้อหาของสาระของการทำวิจัยในงานสังคมสงเคราะห์ ไม่สามารถกำหนดได้แน่นอนตายตัว แต่อาจจะทำการศึกษได้ในสาระดังต่อไปนี้

1. ศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ และความต้องการในเรื่องบริการทางสังคมที่จะจัดให้
2. ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาขององค์การเพื่อการกุศล การออกกฎหมายเกี่ยวกับงานสังคมสงเคราะห์ การวางโครงการ และแนวความคิดในงานสังคมสงเคราะห์
3. ศึกษาถึงความคาดหวัง ความคิด และฐานะของนักสังคมสงเคราะห์
4. ศึกษาถึงรายละเอียดของกระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์
5. ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวัง ความตั้งใจ และการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์
6. ศึกษาถึงความตั้งใจ เป้าหมาย และการมองตนเองของนักสังคมสงเคราะห์
7. ศึกษาว่าบริการทางสังคมสงเคราะห์ที่จัดให้แก่ชุมชนนั้นเพียงพอแก่ความต้องการหรือไม่

8. ศึกษาการประเมินผลงานของการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์
9. ศึกษาความคาดหวัง เป้าหมาย และสภาพของผู้มารับบริการ
10. ศึกษาพฤติกรรมของผู้มารับบริการ ที่มีต่อการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์
11. ศึกษาบทบาทของนักสังคมสงเคราะห์ และความร่วมมือภายในองค์การ
12. ศึกษาค่านิยมและความชื่นชอบของกลุ่มสังคมที่จะสนับสนุนและพัฒนางาน

สวัสดิการ

13. ศึกษารูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์การสังคมสงเคราะห์และอิทธิพลขององค์การที่มีต่อผู้มารับบริการและกลุ่มผู้ทำงานในองค์การ

14. ศึกษาวิจัยในงานสังคมสงเคราะห์

การค้นคว้าวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ ในขณะนี้ยังขาดรายละเอียดอีกมากในเรื่องความต้องการของประชาชน ตลอดจนบริการสังคมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในแต่ละท้องถิ่น หรือชุมชน เพราะการค้นคว้าและวิจัยยังมีอยู่น้อย เนื่องจากยังขาดนักวิชาการในด้านนี้ และยังมีปัญหาเงินทุนสำหรับดำเนินการค้นคว้าวิจัย การที่จะวางโครงการทางสังคมสงเคราะห์สำหรับอนาคตนั้น สมควรอย่างยิ่งที่จะได้มีการสำรวจ และวิจัยทางสังคมให้พอเพียง เพื่อจะได้นำผลไปประกอบการพิจารณาจัดวางนโยบายและดำเนินการสังคมสงเคราะห์ให้สอดคล้องตรงกับความต้องการอันแท้จริงของประชาชนต่อไป

(สุวรรณ รื่นยศ, 2512, หน้า 56)